

Péntek János, a Debreceni Egyetem díszdoktora*

Péntek János a kortárs magyar nyelvtudomány egyik legnagyobb formátumú személyisége. Tudományos munkássága kiterjed a nyelvtudomány több ágára, de átfogó érdeklődése, interdiszciplináris nyitottsága révén más tudományok területére is. A nyelvtudományon belül meghatározó tevékenységet fejtett ki a szociolingvisztika, a dialektológia, a nyelvi kontaktológia, valamint a kisebbségi nyelvhasználat és a nyelvpolitika, a nyelvi tervezés terén. Munkássága emellett lényegbevágóan érinti a néprajztudomány, az etnobotanika és a művelődéstörténet egyes területeit is.

Péntek János 1941-ben született Körösfőn. Az az ihletettség, amit a magyar népi kultúrának ez a nagyhatású központja adott számára, egész pályáján meghatározta kutatási témáit és tudósi szemléletmódját. A kolozsvári Babeş-Bolyai Egyetemen szerzett magyar nyelv és irodalom szakos diplomát, és ugyanitt, a magyar nyelvtudományi tanszéken kezdett tanítani 1964-ben. 1990-től tanszékvezető egyetemi tanár. Péntek Jánosnak elévülhetetlen érdeme van a magyarságtudományi képzés programjának és intézményi kereteinek újjászervezésében: a graduális képzés mellett a posztgraduális magiszteri, valamint a doktori képzés elindításában, de emellett a néprajz szak újraindításában is. Nevéhez fűződik a Magyar Tudományos Akadémia erdélyi kutatóállomásának, a Szabó T. Attila Nyelvi Intézetnek a megszervezése, amelynek jelenleg is szakmai vezetője.

Péntek János tudományos munkásságát másfél tucatnyi könyve és mintegy 150 tanulmánya fémjelzi. Tudományos és oktatómunkájának eredményeit számos elismerés övezte az eddigiekben is: a Magyar Tudományos Akadémia külső tagja, a Kolozsvári Akadémiai Bizottság elnöke, a Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság alelnöke, további tudományos testületeknek és társaságoknak alapító, tiszteleti és választmányi tagja. Megkapta többek között a Csúry-, a Bárczi- és a Lotz-émlékérmét, a Kemény Zsigmond-díjat, 2010-ben pedig a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje kitüntetésben részesült.

Péntek Jánosnak mint tudósnak, tanárnak és tudományszervezőnek nem kis szerepe van abban, hogy Kolozsvár manapság a magyarságtudományok egyik legfontosabb központjának számít. Ezt ismerte el a Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság is azzal, hogy a VII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszust Péntek János társelnökségével 2011 augusztusában Kolozsváron rendezik meg.

* A Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének felterjesztése Péntek János egyetemi tanár díszdoktorrá avatására.

Péntek János széles körű intézményi és személyes kapcsolatokat tart fenn a világ jelentős nyelvészeti és hungarológiai műhelyeivel, köztük több magyarországi egyetemmel is. A Debreceni Egyetemmel (akkor még Kossuth Lajos Tudományegyetemmel) az 1960-as években került kapcsolatba, amikor a Nyári Egyetem hallgatója volt. Azóta folyamatosan közvetlen, egyes esetekben baráti viszonyt ápol debreceni nyelvész, irodalmár és néprajzos kollégáival. Ez a kapcsolat az utóbbi másfél-két évtizedben teljesedett ki igazán: Péntek János professzor éves rendszerességgel megfordul a Debreceni Egyetemen és a Debreceni Akadémiai Bizottságban. Visszatérően tart kurzusokat magyar szakos hallgatóknak a szociolingvisztika, a nyelvi kapcsolatok, a kisebbségi nyelvhasználat és a nyelvpolitika különböző tárgyköreiből. Többször tanított a doktori képzésben is, rendszeresen részt vesz doktori eljárásokban vizsgáztatóként és opponensként, s szerepet vállalt habilitációs eljárásokban is. A kolozsvári egyetem Péntek János vezette doktori programja és a Debreceni Egyetem magyar nyelvészeti alprogramja több ízben szervezett közös konferenciát Kolozsváron és Magyarországon. Közös szerkesztett kötetek, általa rendszeresen Debrecenben megszervezett tudományos tanácskozások gazdagítják tovább az egyetemmel és a várossal való alkotó együttműködését.

Péntek János tudományos, tanári és tudományszervező munkássága, egész életműve a magyarság szellemi, kulturális egységét szolgálja. Ez az összefogásigény, a közös cselekvés szándéka és fontosságának tudata mutatkozik meg a Debreceni Egyetemmel ápolt szoros kapcsolatában is. Mindezek alapján a Debreceni Egyetem méltán emelheti őt díszdoktorai sorába.

Debrecen, 2010. december 13.

Hoffmann István
egyetemi tanár, intézetigazgató